

Загородня Алла Анатоліївна, доктор педагогічних наук, доцент,
головний науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Національна академія педагогічних наук України.
М. Київ, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У 2011-2017 РР. ХХІ СТОЛІТТЯ

Розвиток світового і, зокрема, європейського освітнього простору, об'єктивно вимагає від української школи адекватної реакції на процеси реформування загальної середньої школи. За таких умов загальною тенденцією розвитку профільного навчання старшокласників є його орієнтація на широку диференціацію, варіативність, багатопрофільність, інтеграцію загальної і допрофесійної освіти. Профільне навчання вимагає врахування провідних ідей і підходів нового стандарту, зокрема системного, особистісно-орієнтованого, комплексного, інтегративного, аксіологічного, культурологічного, акмеологічного, компетентнісного, діяльнісного, синергетичного, рефлексійного, і середовищного, які визначають зміст навчання і спрямованість освітнього процесу, значне розширення свободи вибору учнями рівня опанування змісту освіти.

Орієнтація на новий освітній стандарт, аналіз основних положень попередніх концепцій профільного навчання, а також теоретичних напрацювань із проблеми, врахування й переосмислення практичного досвіду реалізації ідеї профільної старшої школи дають підстави для авторського визначення «профільне навчання», яке ми розглядаємо як вид диференційованого навчання, який передбачає врахування освітніх потреб, нахилів та здібностей учнів і створення умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення, що забезпечується за рахунок змін у цілях, змісті та структурі організації навчання [5, с. 31].

Прийняття низки нормативних документів у період з 2011 по 2017 рр. («Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти» (2011 р.) [1]; «Концепція профільного навчання в старшій школі» (2013 р.) [2]; «Національна стратегія розвитку освіти на період до 2021 року» (2013 р.) [3]; «Концепція Нової української школи» (2016 р.) [7]; Закон України «Про освіти» (2017 р.) [8]; «План пріоритетних дій Уряду до 2020 року» (2017 р.) [4] та ін.) спричинило актуалізацію характерних тенденцій розвитку сучасної загальноосвітньої школи. Серед яких слід виокремити наступні:

- перехід до 12-річної загальної середньої освіти з такою структурою: 5 років – початкова школа, 4 роки – основна середня школа, 3 роки – старша (профільна) школа;

- реалізація профільного навчання на старшому ступені середньої загальноосвітньої школи та у 8-9 класах спеціалізованих шкіл, ліцеїв, гімназій, коледжів, колегіумів;
- структура нової профільної школи складається з двох циклів, а саме: 10 клас (1 цикл навчання), 11-12 класи (2 цикл), що загалом займає 3 роки навчання;
- інваріантний складник типового навчального плану передбачав навантаження на учня у розмірі 30 годин на тиждень в 10-му та 33 години в 11-му класах;
- відмова від уніфікованості загальноосвітніх навчальних закладів, їх одноманітності;
- розподіл учнів за рівнем освітньої підготовки, інтересами, потребами, здібностями і нахилами;
- формування і розвиток професійних компетентностей особистості учня, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоспроможності на ринку праці та мобільності й перспектив кар'єрного зростання впродовж життя;
- забезпечення наступності та неперервності між допрофільного підготовкою і профільним навчанням, професійною підготовкою;
- гнучкість у виборі змісту і форм орієнтації профільного навчання;
- орієнтації на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм;
- визнання важливості становлення вільної від радянських стереотипів особистості, підтримка самостійності учнів, їх власного вибору, досвіду, прагнень, пізнавального інтересу та напогливості;
- формуванні в учнів ключових для життя компетентностей (критичне та анологічне мислення, творчість, робота в команді, вміння налагоджувати комунікацію, емоційна саморегуляція, стійкість, дієвість, емпатія, розвинений емоційний інтелект, толерантність, активна життєва позиція, здатність до навчання впродовж життя, культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність, тощо);
- забезпечення рівних можливостей кожного учня до здобуття освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу [5; 6].

Розглянуті тенденції розвитку профільного навчання старшокласників у 2011-2017 рр. XXI століття, сутність, принципи організації навчання, структура та його складники забезпечують належну автономність загальноосвітнього навчального закладу та сприяють реальному конструюванню кожним старшокласником власної освітньої траєкторії.

Література:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти.

URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>

2. Концепція профільного навчання. URL : <https://www.ua.zakon.com/document/frart86/idx86618.htm>.
3. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» № 344/2013 від 25 червня 2013 року.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік» № 275/2017 від 3 квітня 2017 року.
5. Загородня А.А. Диференціація змісту навчання у старшій школі: історико-аналітичний аспект. Молодь і ринок. 2018. Вип. № 3(158). С. 30-35. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.128884>.
6. Загородня А.А. Профілізація загальної середньої освіти в контексті ідей НУШ. Науково-пед. журн. «Молодь і ринок». 2019. Вип. № 10(177). С. 126-130.
7. *Концепція Нової української школи* (колегія МОН від 27.10.2016) URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
8. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 28.09.2017, ВВР, 2017.